

NESH

Vidar Enebakk

Vår ref.
20/03861-4

Deres ref.

Dato
27.11.2020

Innspill til NESH fra NMBU

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) viser til henvendelsen fra Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) datert 21.09.2020, der NESH ber om innspill til revidert versjon av forskningsetiske retningslinjer.

Innspill og kommentarer fra NMBU er organisert i samsvar med ønsket tilbakemelding, med punkter som tilsvarer kulepunktene i høringsbrevet.

Det er flere fordeler med en kortere tittel, som foreslått, og det medfører ingen realitetsendring i forhold til tidligere benevnelse. Det er et omfattende dokument, men det er godt strukturert og dokumentet fremstår som mindre «avskrekkende» for nye lesere. Det må være et mål at retningslinjene både får flere lesere og brukere.

Den nye innledningen fungerer bra, og bidrar til at dokumentet som helhet blir mer brukervennlig. Den bidrar også til at dokumentet som helhet får en struktur som gjør det enkelt å finne fram til konkrete temaer i delene A-E. NMBU er fornøyd med den klare understrekningen av ansvaret for forskningsetikken.

Til innholdet i innledningen:

Det understrekes at *menneskeverdet* er den grunnleggende verdien. Samtidig blir forholdet mellom menneskets rettigheter og naturens bæreevne i stadig større grad problematisert i vår tid. Samfunnsforskning og tverrfaglig forskning kan ha problemstillinger i skjæringsfeltet mellom menneskerettigheter og behovet for å beskytte biologisk mangfold eller dyrs rettigheter, som alle er beskyttet og hvor

også vi har forpliktelser gjennom internasjonale konvensjoner. Det står nå at man må unngå «skade for mennesker, samfunn, natur og klima». Men menneskeverdet som grunnleggende verdi kunne hatt en bredere forankring her enn det å «unngå skade». Det kan også problematiseres at man opererer med «natur» som et begrep atskilt fra det menneskelige. Her kunne «naturmiljø» kanskje vært et bedre ord.

Både skillet og relasjonene mellom forskningsetikk og juss er blitt stadig mer aktualisert. Den behandlingen som de juridiske elementene får i forhold til det etiske i denne veilederen fremstår som nyttig og oppklarende.

NMBU vil videre kommentere på enkeltpunkter:

Del A – punkt 4: Ang. duplisering og salamisering:

Det som er foreslått under dette punktet er i og for seg godt. På den annen side kunne det vært fint å relatere mer eksplisitt til spørsmål eller mulige dilemmaer i forholdet mellom det å unngå duplisering og det å sørge for bred nok og god nok formidling. Punkt 4 blir ikke nødvendigvis et godt hjelpemiddel når man eksempelvis skal vurdere behov for å publisere forskningsfunn i flere enn én kanal eller på flere enn ett språk (dvs gjerne et språk i tillegg til engelsk) for å nå fram til informanter og aktuelle brukere, i tillegg til relevante akademiske «primær»-lesere. Formidling omhandles i del E som et samfunnsansvar (punkt 45). Men etablerte formidlingskanaler har gjerne et format som hindrer en bredere presentasjon av forskningen. Det betyr at det kan oppstå reelle dilemma i avveiningen av punkt 4 og punkt 45. Det hadde vært fint med noen refleksjoner her om forholdet mellom duplisering, salamisering og formidlingsansvar.

Del A – punkt 9: Deling av forskningsdata:

Dette punktet burde nyanseres noe, og vise til pkt. 20.

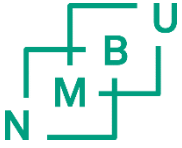
Åpenhet må ikke bare balanseres mot registerforskning, stordata osv. Tilsvarende forskningsetiske problemer og muligheter for å (re-)identifisere av-identifiserte personer kan også oppstå i kvalitativ forskning med små utvalg. For kvalitative data, som i mange tilfeller krever kontekstkunnskap for å kunne brukes, kan slik kontekstkunnskap nettopp gi grunnlag for re-identifisering.

Del A – punkt 10: Veilederforholdet:

Krav til veiledere om å inngå en avtale for å bruke upublisert materiale fra studenter/stipendiater er viktig og bra. Men hvordan forholder dette seg til punkt 9 om deling – som prinsipp? Hvis f.eks. stipendiater skal dele sine upubliserte data (under prinsippet om åpen forskning), er det da bare veiledere som trenger egne avtaler for å kunne bruke disse dataene i egen forskning?

Del D – punkt 35: Uavhengighet i undervisning:

Som helhet gir del D nyttige avklaringer om forholdet mellom uavhengighet og styring.

Punkt 35 sier at den som har ansvar for undervisningen skal ha høy grad av frihet til å velge innhold i undervisningen. Her burde det kanskje legges til at slike valg forutsettes å være faglig begrunnede.

Del D – punkt 43: Rett til offentliggjøring:

Dette er et viktig prinsipp, men her ser det ut som det også legges inn en hastverksføring, gjennom at resultater skal gjøres tilgjengelige så fort som mulig for offentligheten. Det kan være andre hensyn enn konkurranse og nasjonal sikkerhet som gjør at en forsker selv ikke ønsker å publisere «så fort som mulig», som for eksempel forskningsinterne krav til kvalitet. Rett til offentliggjøring for forskeren bør ikke bli et krav om prematur plikt til offentliggjøring.

Avslutningsvis: Det er absolutt positivt at de nye retningslinjene vil ha et sett av supplerende informasjon som appendiks, som gir den nødvendige utfyllende informasjon for den enkelte forsker og student.

De reviderte forskningsetiske retningslinjene for samfunnsfag og humaniora vil være et godt arbeidsverktøy og gi god veiledning i forskerhverdagen.

Vennlig hilsen

Sjur Baardsen
Rektor

Jan Olav Aarflot
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer.